



## Politikoki zuzena

**E**uskaldunon *Egunkaria*-k oso lan ederra burutu zuen ETA-ren su-etena zela eta. Gizarteari hitza eskaini zion eta egun historiko horietan hainbat pertsonak iritzia eman zuen. Horien artean zenbait aktore ezagunek ere. Zinez, poztu nintzen.

Bi muturren arteko erdialdean kokatu garenontzat albiste pozgarria zela zioen aktore eta zinegile ezagun batek. Aktoreek, askok behinik behin, inorena ez den lur eremu horretan kokatu nahi izan dute euren burua. *Politikoki zuzena* leloa nagusitu da azken hamarkadan euskal eszenan. Dena garbi, dena zuzen. *Status quo* gozo batean murgildurik. Sarritan diru-laguntzaren baten zain.

Lorez lore aritzen da teatrogilea. Egitasmo batetik bestera. Horregatik, dagoenean bonbon eta ez dagoenean zain egon.

Horrela, aktore ugari euren arima *Goenkale*-ri saldu omen diote. *Goenkale*-ren gurpilak, antzeko beste egoera ugaritan bezalaxe, menpekotasun giro estua sortzen baitu. Aktore-lanpostuak portaera pertsonalen soka fin batetik zintzilik daude.

Tauletan ere teatro lan gehienak gizartearen gatazkatik at sortu dira. 70-80ko antzerki taldeen konpromezulana desagertuz joan da eta gaurko aktoreen mugimenduak eremu lasaia nahiago gizartea asaldatu baino.

Azken batean, soldata baten truke kilikilariaren balio zorrotza ahaztea zilegia da. Zergatik eskatu behar aktoreari heroi izatea igeltseroari ez badiogu neurri bera eskatzen?

Hala eta guztiz ere, ikuskariaren ahalmen zuhurra aldarrikatzen jarraitu nahi dut. Gizarte aurrean zirikatzaile izateko asmoa, hain zuzen. Gogora etorri zait beltzez jantzi ohi den kantugile oñatiarraren kantu hura: Tabernatik

egingo dut buelta, zerk lotzen nauen herri honetara burura bitartean, burura bitartean... («Ez da posible», 1990).

Dena ez da galdua

**E**gia esan, arestian aipatu dugun izpiritu zirikatzaile hori ez da goitik behera desagertu. Euskal Herrian barna bi teatro lan ibili dira barrukoa irakiten: Leo Bassi eta Els Joglars. Bata clown familia italiarraren ildotik bestea Kataluniako umorearen begirada kritikotik. Eskuadra zaharreko bi maisu. Dario Forekin batera Europan ezagutzen ditudan ausartenetakoak.

Leo Bassiren lana ikuskizunen sortzailearentzako lezioa da. Entretenigarrien kontsumoaren aurka dena hankaz gora jartzen duen portaera bortitza da. Norberekeriaren aurrean (*The Untouchables*-en musika epikoaz apaindutako tarte ironiko nabarmena) gizartearen indar iraultzailea aldarrikatzen du aktorearen benetako odola eskainiz. Italiar hau dugu gaur egun tauletan aurki daitekeen probokaziorik ederrena. Dena ez da galdua, beraz.

Europako abanguardia honetan ere Els Joglars kokatu nahi dut. Puntaren puntan zorrotz. Urratsez urrats hutsik egin gabe. Atzera egin barik.

*M7 Catalònia* (1978) ikusi nuen aurrenekoz orain dela hogeitau urte. Zur eta lur utzi ninduen. Garai hartako nazionalismoaren pizkunde ahulean Els Joglarsek bazuen zer esan eta zer aldarrikatu. Aipatu behar ere, hiru urte lehentxoago Alias Serrallonga (1975) antzezlanak ere esku hartu zuela katalaniar sentimenduaren sorrera hartan. Sasoi latzak ziren eta Albert Boadellaren taldea sugarra erakusten ari zen.

Bi hamarkadaren buruan boterean dagoen nazionalismoari zirika mirika: *Operació Ubu*, 1981, *Ubu President*, 1995 eta *La increíble historia del Dr. Floit & Mr Pla*, 1998. Horra hor izpiritu kritiko bizi eta iraunkorra.

Els Joglars ez da sekula konforme izan. Inguuruari so eta beti harrika ari. Torturaren aurka egin zuen pantomima ikusgarria diktaduraren garaian (*El Joc*, 1970); kartzela ezagutu zuen sistema politikoari kritika egitearren (*La Tor* -

na, 1977); nuklearren arriskuaren deia zabaldu zuen talde ekologista ugari itzartu baino lehen (*Laetius*, 1980); totalitarismo garaikideari aurre egin zion gaurko balizko demokratek beste leku batera begiratzen zuten bitartean (*Olympic man movement*, 1981); erlijioen iruzurrak agerian utzi zituen kolpe eta irainak jaso arren (*Teledium*, 1983); Europa batuaren zurikeria (*Virtuosos de Fontainebleau*, 1985)...

Beraz, ez da bidaia leuna izan konpainiaren norabidea. Jo ta ke urratsa zabaltzen.

## Berriak zahar

**Z**ahartzea 625 lerrotako pantailan bilakaera arina da. Telebistaren abiadurak ez baitu mugarik. Iaz ari ginen *CQC* (T5eko *Caiga Quien Caiga*) gorai patzen eta aurten arrunta, iraganekoa, zaharra deritzogu. Denbora azkar omen doala eta telebistan azkarrago.

Soka nasai horretan dabilta irudien ekoizetxeak. Urtero egitasmo berriak burutu behar. Urtero ideien dossieren gerran parte hartu behar. Euskal Telebistan, hain zuzen, ekainean izaten da egitasmoen arteko lehiaketarik bortitzena. Norgehiagoka horretan urtebeteko geroa jarri ohi da kolokan. Azken urteotako emaitzak erreparatuz gero, ekoizetxe batzuk ditugu nagusi: Pausoka, Koma, Baleuko, Itesa, Ikuskin...

Aipaturiko sortzaile hauen eskuetan da telebista berriaren diseinua. Sugea izango balitz bezala udazkenero telebista azalez aldatzen da. Mamiz, zoritxarrez, ezer gutxi. Horra hor ETBko teleaio berrien sarekada.

*Izar bila, Easy Peasy, Hamaika korapilo*, besteak beste, kanpoan jorratutako formatuak dira eta gaur egun euskaraz ere ikus daitezkeenak. Hau da ikus-entzunezko industriaren mamia. Arrisku gutxi eta lehenago arrakastatsua izan dena moldatu eta errepikatu. Telebistaren patua hor-txe dago. Irudimena bestelako ikuskarietan aurkituko.

Hau komeria!

**A**urreko artikulu batean ikuskizunei buruzko aldizkari baten berri eman genuen. *Artez* izenez eta edukietan euskal eszenaren deskribapena. Orain ikuskizunei buruzko telesaio bati buruz berba eginen dugu. *Hau komeria!* Euskal Herriko teatro profesionalek zuzpertutako idea honek Eusko Jaurlaritzaren babesa bereganatu eta ETBk begi onez onartu du.

Telesaioaren hasiera ez da oso zuzena izan. Hitza da nagusi irudiaren kaltez. Nola demontre adieraz daitezke ikuskizunak irudi barik? Okerreko bidetik abiatu dira. Hamaika elkarrizketa eta irudi gutxi.

Aukera hau ez genuke galdu behar ez baitira maiz telebistako kudeatzaileak konbentzitzen. Hutsunea bete da baina hankamotz. Espero dezagun denboraren poderioz hobetuz joatea.

## Medemen zirkulua

**L**augarrenean ez dio bere ibilbideari muzin egin. Berriro ere, Julio Medemek bere lan egiteko era pertsonala sakondu du. *Los amantes del Círculo Polar Artico* zinema ezohikoa da. Komertzialtasunaren neurrietatik lekutan. Baina hala ere, Estatu espainiarrean bikain saltzen ari den zinta da.

Nire uste apalean aurreko hiru filmeekin sortutako etengabeko grina ez du eskuratzen laugarren honek. *Tierra* izango litzateke gailurra. *Los amantes del Círculo Polar Artico* lan duina eta interesgarria izan arren ez du asetu nire egarria.

Dena den, filmeak baditu donostiarrak maite duen mundu magiko horren ezaugarri guzti-guztiak. Patua hartzen du gaitzat eta hainbat zirkulu hasten da egituratzen. Biribilzaletasun honek lotzen nau. Gainera, kondatzeko erari oso aberatsa deritzot.

Zine europarraren marka argia du. Zuzendariaren nortasun indartsuak isladatzen duen lana baita. Ziur aski Estatu espainiar eta Laponian filmatutako azken lan hau euskal zinema asteren batean pantailaratuko dute. Julio

Medemek Donostiarekin lotura handia baduela ezin da ukatu baina filmean agertzen diren gernikarrak ditugu, jaioterriari dagokionez, sinesgarritasun gutxien adierazten duten pertsonaiak.

Urtero anfora hausten

**U**dagoian musikaren bideak pil-pilean daude. Durangora begira grabatutakoa kaleratu eta honekin batera zuzeneko aurkezpenak antolatzen dira. Sormen berrien sasoi eman-korra.

Ruper Ordorika aurrenetakoa izan da. *Dabilen harria* ez da Noruegako errege. New Yorkeko hiru musikarirekin aritu da oraingoan. Baliteke New Yorken bertan zuzenean jotzea Estatu Batuetan gorai-pamen berezia duten jazz musikari horiekin.

Ez da sekula giza-masa erraldoia bilduko Ruperren atzetik. Lagun gutxi baina zalantza gutxikoak ditu zale oñatiarrak. Bere kantuak burutzeko etorri handia esker-tzen dutenak. Euskal kantugilerik nabarmenena dela auzartuko nintzateke adierazten.

Madriilen eman zion hasiera lan berriaren aurkezpe-nei. Musikariak Cafe Central-ean jarri baitu Madrileko urteroko enbajada. Baina berak badaki herri txiki batekiko konpromezua baduela.

Berton zenbait aurkezpen kontzertu eskaini eta esku artean duen egitasmo ezberdinetan lanean jarraitu du. Alegia, anfora hautsi arte bi marren gurutzaketan: bertikala, lurraren iraganarekin loturik dagoena (Hiru Truku), horizontala, gaurko bolada garaikideetara daramana (Mugaris-en jazz-rocka).

Bestaldetik, Benito Lertxundiren lan klasikoa ere plazaratu da. Lerro hauek zuzeneko bira ikusteko irrikia baino ezin dute adierazi. Tolosako aurreneko emanaldia ikusi zutenen esperientzia paregabearen oihartzuna heldu zaigu.

Bilboko emanaldiaren zain bi hitz: Folkak eta Klasi-koak ibilbide aldenduak eraman arren gurutzatu diren unetan magia sortarazi dute. Getxon Kepa Junkerak lehe-